

POLACY – NIEMCY. WZAJEMNA AKCEPTACJA?

Michał Nowosielski

Artykuł opisuje stan badań nad dynamiką polskich migracji do Niemiec i sytuacji Polaków w Niemczech. Poruszone w tekście problemy dotyczą dyskusji nad przedmiotem badań, historii i teraźniejszości polskiego wychodźstwa do Niemiec oraz state-of art badań nad polskimi migracjami do Niemiec. Do tematów najczęściej poruszanych przez badaczy tego zagadnienia należą: tożsamości integracja, migracje zarobkowe i sezonowe, polska przedsiębiorczość w RFN czy polskie organizacje. Artykuł kończy refleksja dotycząca ograniczeń dotychczasowych badań na temat polskich migracji do Niemiec oraz potencjalnych pól analizy, które wymagają dalszych dociekań.

Johannes Frąckowiak

Artykuł omawia procesy migracyjne polskich robotników rolnych do Bitterfeld, środkowoniemieckiego obszaru przemysłowego (obecnie Saksonia-Anhalt) pod koniec XIX i na początku XX w. Krótko po 1880 r. powstała tam niewielka wspólnota polonijna, pielęgnująca swoją tożsamość narodową. Chociaż w następnych dziesięcioleciach imigranci poddani zostali procesowi asymilacji do społeczeństwa niemieckiego, polska przynależność etniczna przetrwała w tej niewielkiej wspólnocie aż do lat 40. XX w. Po II wojnie światowej część osób z drugiego pokolenia imigrantów reemigrowała do Polski. Osoby te oraz ich potomkowie do dziś mają mieszaną niemiecko-polską świadomość, transnarodową tożsamość.

Marzena Pomorska

Artykuł zarysowuje tło historyczne żądań odszkodowawczych wysuwanych przez obywateli Niemiec, a także wskazuje na dotychczas przyjęte regulacje i uznane ekspertyzy, starające się uporządkować prawne aspekty tychże roszczeń. Wskazuje również na wymiar polityczny problemu oraz przywołuje kluczowe dla sprawy deklaracje i rezolucje. Pokazuje aktualne rozstrzygnięcia przy jednoczesnym wskazaniu na ich ewolucję oraz podaje przykłady zdarzeń kluczowych dla wykrystalizowania stanowisk obu państw. Wyczuła również na ogromną rolę akcji propagandowych prowadzonych przez organizacje ziomkowskie oraz podkreśla wpływ kampanii medialnych na decyzje podejmowane przez polskich i niemieckich decydentów.

Bernard Łukańko

Przedmiotem opracowania jest analiza problemu skuteczności utraty obywatelstwa polskiego przez osoby migrujące do RFN na podstawie uchwały Rady Państwa 37/56. Kwestia utraty przez w/w kategorię osób obywatelstwa polskiego należy do niezwykle skomplikowanych i budzących wątpliwości w orzecznictwie. Jest ona przedmiotem rozbieżności zarówno w orzecznictwie sądów administracyjnych, jak i Sądu Najwyższego. Badany problem łączy się nie tylko z samą instytucją obywatelstwa, ale także z kwestią skuteczności utraty własności nieruchomości należących do osób migrujących (art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, t.j. Dz. U. z 1969 r., Nr 22, poz. 159 z późniejszymi zmianami).

W opracowaniu szczególną uwagę poświęcono analizie kwalifikacji prawnej aktu zezwolenia na zmianę obywatelstwa.

Witold Nowak

Celem niniejszego artykułu jest zidentyfikowanie barier integracji społecznej Niemców w Polsce. Zastosowaną techniką badawczą jest analiza danych zastanych obejmująca wyniki badań opinii społecznej. Pierwsza część artykułu skoncentrowana jest na przedstawieniu kontekstu teoretycznego procesów integracji społecznej. Następnie, analizowane są wybrane aspekty postaw Polaków wobec obcokrajowców i imigracji. W dalszej części tekstu analizie poddawane są opinie Polaków dotyczące Niemców i ich obecności w Polsce. Przeprowadzona analiza obejmuje również dynamikę opinii społecznej i stanowi podstawę do próby prognozowania przyszłych postaw Polaków wobec Niemców.

Iwona Hofman

Jerzy Giedroyc (1906-2000) postrzegał program edukacji narodowej jako jeden z pierwszych czynników warunkujących przybliżenie realizacji programu politycznego. Koncepcje polityczne przedstawiane na łamach „Kultury” (1947-2000) stanowiły przeciwieństwo programu rządu londyńskiego. Zawierały wiele elementów, trudnych do przyjęcia przez polską emigrację, przykładowo uznanie powojennej granicy wschodniej Polski.

W programie edukacji narodowej, adresowanej do Polaków w kraju i na emigracji oraz do przedstawicieli emigracji wschodnio-europejskiej wykorzystywano publicystykę historyczną i kulturalną, w tym kroniki, recenzje, analizy twórczości, przekłady literackie, przeglądy wydarzeń kulturalnych, wspomnienia i reportaże. Za pomocą tych form autorzy miesięcznika dążyli do przełamania stereotypowego widzenia sąsiadów oraz mniejszości narodowych, odsłonięcia bolesnych prawd historycznych, wskazania na paralelizm dziejów narodów Europy wschodniej.

W odniesieniu do kwestii niemieckiej, edukacja narodowa oznaczała próbę odwrócenia fatalistycznego widzenia stosunków polsko-niemieckich zwłaszcza w dwudziestym stuleciu.

Maria Rutowska

Autorka omawia ewakuację najcenniejszych zbiorów Pruskiej Biblioteki Państwowej z Berlina i ukrycia ich w czasie wojny w bezpiecznych miejscach na terenie ziem polskich. Wywożenia zbiorów rozpoczęto w 1941 r. i kontynuowano do połowy 1944 r. Ostatecznie część zbiorów Pruskiej Biblioteki, tzw. Berlinka, trafiło do Bibliotece Jagiellońskiej

Fakt odnalezienia, umieszczenia i zabezpieczenia w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie części najcenniejszych zbiorów Pruskiej Biblioteki Państwowej odnalezionych w Krzeszowie został przez powojenne polskie władze utajniony.

Nadal trwają polsko-niemieckie negocjacje w zakresie przemieszczonych w latach 1939-1945 dóbr kultury, a dotychczasowy ich przebieg i osiągnięte rezultaty skłaniają do stwierdzenia, że będą trwały jeszcze długo.

Ernest Kuczyński

Celem artykułu jest przybliżenie sylwetki i drogi życiowej Joachima Gaucka, byłego duchownego, opozycyjnego „symbolu przełomu”, działacza na rzecz praw obywatelskich, twórcy i pierwszego pełnomocnika federalnego urzędu ds. archiwów Służby Bezpieczeństwa NRD, który za swoje zasługi i wieloletnią walkę na rzecz wolności i demokracji postrzegany jest jako „drogowskaz współczesnych Niemiec”.

Został on jedenastym prezydentem w historii RFN w dniu 18 marca 2012 r. Na podstawie jego biografii można poznać, jaka naprawdę była NRD, dlaczego doszło do przełomu i zjednoczenia, dlaczego trudno jest rozliczyć się z przeszłością i czemu tak wielu Niemców do dziś traumatycznie wspomina okres, kiedy niemiecko-niemiecka granica i mur berliński podzieliły nie tylko jeden naród, ale także całą rzeszę rodzin. Na wiele z tych pytań odpowiedzi dostarcza życiorys obecnej niemieckiej głowy państwa.

Andrzej Sakson

Autor analizuje główne problemy Polaków w Niemczech, tj. nauczanie języka polskiego, przywrócenie statusu mniejszości narodowej oraz rehabilitacji i odszkodowań z czasów II wojny światowej na łamach prasy polskiej i niemieckiej w latach 1999-2012. W okresie tym toczyła się ożywiona debata publiczna oraz intensywne pertraktacje międzyrządowe. Mimo wagi problemu, nie znalazł on należytego odzwierciedlenia w polskiej prasie. Zagadnieniem tym zajmowały się głównie media o orientacji prawicowej.

Marta Kasztelan

Celem niniejszego artykułu jest analiza zawartości pracy polskiej i niemieckiej w czterdziestą rocznicę gestu kanclerza Willy'ego Brandta przed Pomnikiem Bohaterów Getta. Publikowane teksty zostały zbadane pod aspektem konstruowania pamięci zbiorowej i postrzegania ukłęknięcia kanclerza jako „miejsca pamięci”. Uwaga została skoncentrowana na fakcie, iż periodyki w zależności od reprezentowanej orientacji, linii ideowej kierują uwagę na inne aspekty wydarzenia sprzed czterdziestu lat.

Agnieszka Szczepaniak-Kroll

Migracje Polaków do Berlina mają długą tradycję. Po II wojnie światowej, kiedy granice zamknięto, a Polska została przypisana do krajów bloku wschodniego, było to najbliższe położone zachodnioeuropejskie miasto. Berlin uosabiał inny, lepszy, zachodni świat. Z tego powodu to właśnie tam szczególnie chętnie się udawano, kiedy tylko pojawiała się możliwość otrzymania paszportu.

Dziś polscy imigranci uważani są w Niemczech za dobrze zintegrowanych. Ich integracja następowała często w wyniku niełatwego procesu adaptacji, wymagała pokonania wielu trudności. Obecnie, kiedy granice są otwarte, berlińscy Polacy ponownie przerzucają mosty poza granicami, stając się transmigrantami. Ma to istotny wpływ na ich tożsamość.

Peter Oliver Loew

Darmstadt nie jest klasycznym celem polskiej migracji do Niemiec i przez długie lata w kontekście polsko-niemieckim zaistniał przede wszystkim dzięki założonemu w 1980 r. Deutsches Polen-Institut. Mimo to liczące ponad 140 tys. mieszkańców miasto jest dobrym przykładem dla obecności i funkcjonowania Polaków i osób polskojęzycznych w Niemczech. Pierwsza część artykułu jest poświęcona kwestii liczebności Polaków lub osób mówiących po polsku, przy czym dane statystyczne wskazują na znaczny wzrost ich liczby w ostatnich latach. W drugiej części chodzi o najróżniejsze aspekty obecności polskiej w Darmstadt i okolicy – od stowarzyszeń po sklepy i restauracje aż po możliwości informowania się o aktualnych wydarzeniach. W Darmstadt funkcjonuje dość żywe życie polskie, które jednak tylko po części można określić jako „polonijne”, natomiast niemało inicjatyw ma charakter transnarodowy.